

Омельченко Г. В., асистент,
Артеменко А. С., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

У сучасних умовах захист прав людини все більш набуває важливого значення, особливо в умовах формування правової соціальної держави, адже її формування неможливе без належного забезпечення прав і свобод людини, у тому числі права на честь, гідність і ділову репутацію у демократичному правовому суспільстві.

Зрозуміло, кожен з нас зацікавлений в недоторканності таких нематеріальних благ, як честь, гідність і ділова репутація, адже ці блага властиві людині від народження і захищаються Конституцією і законами України.

Поняття честі і гідності людини цікавили вчених ще з ранніх часів. Правда тоді честь і гідність розглядалися лише як моральні, етичні категорії, сьогодні ці категорії розглядаються як правові інститути. Можливість же правового захисту честі та гідності громадянина передбачалася значно пізніше з розвитком правової системи та законодавства.

Згідно зі ст. 28 Конституції ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню [2]. В деталізації цих положень були прийняті норми цивільного законодавства. У доктрині цивільного права поняття «честь» визначається як суспільна оцінка особистості, міра її духовних, соціальних цінностей. Гідність є внутрішньою самооцінкою громадянина — його властивостей, здатностей, світогляду, суспільного значення. Зі словом «честь» пов'язується оцінка суспільством моральних та інтелектуальних особливостей людини, зі словом «гідність» — усвідомлення людиною факту, що вона володіє незганьбленими моральними та інтелектуальними якостями.

Честь і гідність – показники моральної цінності людини. Це як би еталони для визначення моральності людини, яка представляє певну соціальну групу. Жодна людина не може уникнути соціальної оцінки в думці колективу або суспільства. Тонкий моральний інструмент – почуття власної гідності – допомагає правильно регулювати ціннісні відносини між людиною і суспільством та дає можливість належним чином оцінювати поведінку людей.

Слід зазначити, що честь і гідність мають нерозривний зв'язок у силу того, що в їх основі лежить єдиний критерій моральності. Між тим, незважаючи на нерозривний зв'язок, який існує між суспільною оцінкою особи та її самооцінкою, між честю і гідністю існують і відмінності. Вони полягають в тому, що честь – об'єктивне суспільна властивість, а в гідності на передньому плані – суб'єктивний момент, самооцінка. Звідси можна зробити висновок, що гідність людини знаходиться в певній залежності від його виховання, від внутрішнього духовного світу, особливостей його психічного складу [3].

Зміст цивільно-правового регулювання захисту честі, гідності та ділової репутації становлять правовідносини, в яких морально потерпіла сторона наділяється правом вимагати за судом спростування відомостей, які порочать її честь, гідність та ділову репутацію, а друга сторона, яка такі відомості поширила, зобов'язана дати спростування, якщо не доведе, що відомості відповідають дійсності [3].

Нерозривно з честю і гідністю стоїть і таке поняття, як репутація. При цьому, як уже зазначалося вище, якщо уявлення про гідність особистості виходить з принципу рівності всіх людей у моральному відношенні і їх самооцінки, то поняття честі, навпаки, диференційовано оцінює людей, що тим чи іншим чином знаходить відображення в їх репутації. Слід зауважити, що поняття репутації у відомому сенсі співпадає із поняттям честі у її зовнішньому, об'єктивному значенні.

Репутація людини залежить від неї самої, адже вона формується на основі поведінки особи. Право на недоторканність ділової репутації забезпечується на підставі ст. 299 ЦК України, згідно із якою фізична особа має право звернутися до суду з позовом про захист своєї ділової репутації. Таким чином, у діючому законодавстві «розірвано» тривалу єдність трьох названих вище прав і відведено діловій репутації самостійне значення. Для більшої переконливості статті 297 та 299 «розділені» ст. 298 про повагу до людини, яка померла. Нині немає потреби в разі порушення права на недоторканність ділової репутації вести мову одночасно й про повагу до честі та гідності [1].

Юридична особа згідно зі ст. 94 ЦК України має право на недоторканність її ділової репутації, на таємницю кореспонденції, на інформацію та інші особисті немайнові права, які можуть їй належати. Отже, на сьогодні не викликає заперечень можливість юридичної особи мати ділову репутацію як особисте немайнове право, тоді як наукові дискусії про право юридичної особи на честь і гідність не припиняються й досі. Виходячи з теоретичних роз'яснень, поданих на початку цієї статті,

логічним є висновок про наявність в юридичної особи тільки права на недоторканність її ділової репутації [1].

Таким чином, цивільно-правовий захист честі, гідності та ділової репутації, відомий вітчизняній правовій системі з 1961 р., був істотно реформований за період розвитку незалежної України і набув нових рис із закріпленням положень про особисті немайнові права у нормах ЦК. Значна кількість проблем була вирішена законодавцем з урахуванням судової практики. Поряд з тим щодо захисту честі – варто зауважити, що судова практика породжує нові запитання, відповідь на які покликані дати наука цивільного права, міжнародно-правовий досвід інших країн, зокрема європейських, а також подальше удосконалення цивільного законодавства в контексті інтеграційних процесів.

Література

1. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і допов. станом на 10 верес. 2013 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В., – ISBN 978-966-437-049-0 – 2013. – 380 с.

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – 141с.

3. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 864 с.

УДК 347.413 (043.2)

Бондарева А. М., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Троцюк Н. В., старший викладач

СТОРОНИ ДОГОВОРУ ТРАНСПОРТНОГО ЕКСПЕДИРУВАННЯ

Норми Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), що регулюють відносини у сфері транспортного експедирування, отримали розвиток в Законі України «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 1 липня 2004 р. Чільне місце в цьому інституті посідають норми, присвячені регулюванню правового статусу сторін.

Окремі аспекти правового статусу сторін договору транспортного експедирування досліджувалися науковцями В. К. Андрєєвою, В. В. Вітрянським, О. С. Йоффе, Н. Г. Риженковою, Г. П. Савичевою, О. П. Сергєєвим, Х. І. Шварц та іншими. Проте, сьогодні існує нагальна